

# Spis treści

|             |   |
|-------------|---|
| Wstęp ..... | 7 |
|-------------|---|

## Rozdział 1

|                                                                                                                                           |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Rozwój współczesnych form pieniądza na świecie .....                                                                                      | 13 |
| 1.1. Współczesne formy pieniądza .....                                                                                                    | 13 |
| 1.2. Ryzyko prywatyzacji pieniądza .....                                                                                                  | 16 |
| 1.3. Podaż pieniądza na świecie – założenia badawcze .....                                                                                | 19 |
| 1.4. Szybkość obiegu pieniądza oraz współczynnik monetyzacji w świetle teorii<br>ekonomicznych (podejście transakcyjne i dochodowe) ..... | 22 |
| 1.5. Empiryczna makroekonomiczna analiza znaczenia pieniądza gotówkowego<br>i bezgotówkowego .....                                        | 30 |
| 1.5.1. Porównanie krajowych współczynników monetyzacji i udziału gotówki<br>w latach 2000-2004 .....                                      | 30 |
| 1.5.2. Waluty światowe .....                                                                                                              | 35 |
| 1.5.2.1. Przypadek dolara amerykańskiego .....                                                                                            | 36 |
| 1.5.2.2. Przypadek euro .....                                                                                                             | 38 |
| 1.5.3. Determinanty współczynnika monetyzacji – ekonometryczny model<br>panelowy dla krajów UE spoza strefy euro .....                    | 42 |
| 1.5.4. Współczynniki monetyzacji i udziału gotówki w Polsce<br>w latach 1993-2007 .....                                                   | 48 |
| 1.6. Podsumowanie .....                                                                                                                   | 51 |

## Rozdział 2

|                                                                                                                                                   |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Narodowa kultura płatnicza .....                                                                                                                  | 55 |
| 2.1. Podział instrumentów płatniczych wykorzystujących różne formy pieniądza ...                                                                  | 55 |
| 2.1.1. Podział instrumentów płatniczych w szerokim znaczeniu<br>– tradycyjne ujęcie rozliczeń pieniężnych .....                                   | 55 |
| 2.1.2. Podział instrumentów płatniczych w wąskim znaczeniu zgodny z Niebieską<br>Księgą EBC oraz Czerwoną Księgą BIS – podejście praktyczne ..... | 59 |

|                                                                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 2.1.3. Podział instrumentów płatniczych i systemów płatności właściwych dla konsumentów segmentów płatności ..... | 60 |
| 2.1.4. Problemy definicyjne i statystyczne .....                                                                  | 61 |
| 2.2. Trendy światowe w wykorzystaniu podstawowych instrumentów płatniczych – dane empiryczne .....                | 62 |
| 2.2.1. PKB <i>per capita</i> oraz wartości referencyjne badanych krajów .....                                     | 63 |
| 2.2.2. Liczba i wartość transakcji dokonywanych bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi .....                    | 67 |
| 2.2.3. Stopień użytkowania gotówki na świecie .....                                                               | 73 |
| 2.2.4. Tendencje na rynku kart płatniczych .....                                                                  | 80 |
| 2.2.5. Rynek płatności pieniądzem elektronicznym .....                                                            | 86 |
| 2.2.6. Rynek instrumentów płatniczych w Polsce .....                                                              | 87 |
| 2.3. Podsumowanie .....                                                                                           | 92 |

### Rozdział 3

|                                                                                                                                           |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Czynniki kształtujące rynek instrumentów płatniczych .....</b>                                                                         | <b>97</b> |
| 3.1. Charakterystyka systemu płatniczego i systemów płatności .....                                                                       | 97        |
| 3.2. Interpretacja prawa Kopernika w odniesieniu do form pieniądza i instrumentów płatniczych .....                                       | 100       |
| 3.3. Idea społeczeństwa bezgotówkowego. Stanowiska interesariuszy obiegu pieniężnego względem wad i zalet gotówki .....                   | 102       |
| 3.4. Operacje płatnicze z punktu widzenia ich rentowności dla dostawców .....                                                             | 107       |
| 3.4.1. Dochodowość ogółem operacji płatniczych sektora bankowego w UE ..                                                                  | 107       |
| 3.4.2. Dochodowość debetowych i kredytowych kart płatniczych w Europie – kwestia opłaty Interchange .....                                 | 113       |
| 3.4.3. Konsekwencje subsydiowania gotówki i czeków przez elektroniczne produkty płatnicze i niepłatnicze produkty bankowe (kredyty) ..... | 118       |
| 3.5. Szara strefa w gospodarce jako czynnik tłumaczący popyt na gotówkę .....                                                             | 121       |
| 3.6. Podsumowanie .....                                                                                                                   | 127       |

### Rozdział 4

|                                                                                        |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Koszty społeczne i prywatne instrumentów płatniczych .....</b>                      | <b>131</b> |
| 4.1. Koncepcja prywatnego i społecznego kosztu płatności .....                         | 131        |
| 4.2. Koszty instrumentów płatniczych w świetle badań przeprowadzonych na świecie ..... | 133        |
| 4.2.1. Badania holenderskie i belgijskie .....                                         | 133        |
| 4.2.2. Badania szwedzkie .....                                                         | 142        |

|                                                                                                                                                          |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 4.2.3. Badania amerykańskie .....                                                                                                                        | 147        |
| 4.2.4. Badania australijskie Simes et al. ....                                                                                                           | 151        |
| 4.2.5. Badania Banku Australii. ....                                                                                                                     | 154        |
| 4.3. Syntetyczne porównanie badań nad kosztami instrumentów płatniczych<br>w ujęciu kosztów i korzyści prywatnych oraz kosztów społecznych (wg krajów)   | 158        |
| 4.4. Ocena badań nad kosztami instrumentów płatniczych .....                                                                                             | 161        |
| 4.5. Podsumowanie .....                                                                                                                                  | 165        |
| <br><b>Rozdział 5</b>                                                                                                                                    |            |
| <b>Systemy płatności w świetle ekonomii sieci i skali .....</b>                                                                                          | <b>169</b> |
| 5.1. Efekty sieci i skali – teoria rynków dwustronnych .....                                                                                             | 169        |
| 5.2. Rynek handlu elektronicznego i systemy płatności wykorzystywane<br>w internecie .....                                                               | 175        |
| 5.2.1. Perspektywy rozwoju handlu elektronicznego. ....                                                                                                  | 175        |
| 5.2.2. Systemy płatności w internecie .....                                                                                                              | 177        |
| 5.3. Problem masy krytycznej w systemach płatności. ....                                                                                                 | 183        |
| 5.3.1. Świat wirtualny – przypadek systemu płatności PayPal .....                                                                                        | 183        |
| 5.3.2. Świat realny – przypadek elektronicznych portmonetek. ....                                                                                        | 188        |
| 5.4. Wpływ programu Jednolitego Obszaru Płatności w Euro (SEPA) na rynek<br>detalicznych instrumentów płatniczych w świetle ekonomii sieci i skali ..... | 190        |
| 5.4.1. Idea i założenia SEPA. ....                                                                                                                       | 190        |
| 5.4.2. Możliwe warianty wpływu SEPA na rynek .....                                                                                                       | 193        |
| 5.5. Podsumowanie .....                                                                                                                                  | 196        |
| <br>Zakończenie. ....                                                                                                                                    | 199        |
| Bibliografia .....                                                                                                                                       | 203        |